

Genç Türk balesinin son yıllardaki başarısı Uluslararası sanat âline, Batı seviyesine ulaştığımızı gösterecek nitelikte. Bunun en büyük delili, genç Türk bale sanatçılarının geçen yıl Bulgaristan'a ve Pakistan'a yaptığı geziler ve yabancı basındaki takdir dolu yazıdır.

Halbuki iki yıl öncesine kadar, Türk balesinin daha bir müddet için dış ülkelerde kendini tanıtamayacağı bir tartışma konusu idi. Fakat genç balemiz 1966 yılında yaptığı kısa gezisinde verdiği temsil ve resitallerden yüzünün aka ile çıkmasını bilmiştir. Bu da hiç şüphe yok ki, övünülmeğe değer.

İlk Türk balesini kurmak arzu ve teşebbüsü, Devlet Tiyatrosu ve Operasının kuruluş temellerinin atıldığı yıla rastlar. Devlet Tiyatro ve Operası 1936 yılında Türkiye'ye davet edilen ünlü rejisör Prf. Carl Ebert tarafından kurulmuş ve tam beş yıl sonra ilk meyvesini vermişti; ancak bale için böyle olmadı. O tarihlerde iki yıl üstüste Rusya'ya yapılan teklifler neticesiz kalmış ve böylece Türkiye'de bir bale kurmak arzusunun bir müddet için geri bırakılması icabetmişti. Nihayet 1947 yılında Türk Hükümeti uzun zamandır gerçekleşmesi arzu edilen Türk balesini kurmak ve gereken hususları danışmak üzere İngiltereden ünlü koreograf ve bale yöneticisi Dame Ninette de Valois'ı Türkiye'ye davet etti; böylece ilk bale okulu 1948 yılında İstanbul'da Yeşilköy'de açıldı. İlk öğretmenler Joy Newton ve Audrey Knight idi. İki yıl sonra, 1950 de bale okulu Devlet Konservatuarının bir bölümü olarak Ankara'ya nakledildi. Newton'un görevinden ayrılmasıyla Beatrice Appleyard öğretmenliğe getirildi. 1954 de onun ayrılmasıyla de yerine Molly Lake ve Travis Kemp öğretmen oldular. Okul ilk mezunlarını 1957 yılında verdi ve ilk Devlet Tiyatrosu bale temsili Robert Harrold'un koreografisini yaptığı Manuel de Falla'nın «El Amor Brujo» su idi. Bunu «Coppelia», «Les Sylphides», «Les Patineurs», «The Ra ke's Progress» ve tanınmış İn-

SAN'AT MESELELERİ

“Türk balesi, başarı yolunda

Yazan: Reha BELER

giliz koreografı André Howard'ın ilk olarak sahneye koyduğu «Assamby Ball» ve başkaları takip etti. 1963-64 sezonunun ilk balesi Tchaikowsky'nin «Uyuyan Güzeli» balesinin tamamı oldu ve bunu Adam'ın «Giselle» ve yine Tchaikowsky'nin «Kuğu Gölü» baleleri takip etti. Bu arada en zikre değer husus hiç şüphe yok ki, genç Türk bestecisi Ferit Tüzün'ün ülkemizin milli oyunlarıyla folklorlardan faydalanarak bestelediği bir perdelik kısa bir koreografik fantazi olan «Çeşme başı» balesidir. 1964-65 sezonu sahneye konulan eseri, bu yıl da tekrar «Giselle» balesiyle beraber aynı coşkunlukla seyrettik.

Türk balesinin bu kadar kısa bir zamanda kaydettiği büyük ilerlemeler göğsümüzü gururla kabartacak niteliktedir. Bale, güzel sanat kolları arasında insana en ziyade zevk ve heyecan veren ve bu sebeple müstesna bir değeri olan bir sanat koludur. Bu sezon üçüncü bale eseri olarakrettiğimiz «Kuğu Gölü» balesi genç sanatçılarımızın bu kol-

da her geçen yıl daha artan bir ilerleme gösterdiklerinde şüphe bırakmıyor. Türk dansçılarından, his, romantizm, hareketlerde güzellik ve zerafet gibi, bale sanatı için gereken vasıfların hepsi mevcut.

Devlet Operası balesinin çalışmalarını yakından izlemek hususundaki arzumun memnuniyetle kabul eden piyanist Bedi-

a Dölenar ve bale öğretmeni Dudley Tomlinson'un davetlisi olarak gittiğim Üçüncü Tiyatroda genç topluluğun başarı sırrını çözer gibi oldum. Zira operada olsun, tiyatrodada olsun her şeyden evvel bilgi ve disiplin ihtiyacı vardır. Bir topluluğunki esas unsur, teknik ve tecrübeye dayanır ki, bu da (Sonu Sayfa 5 de)

(E)varafı Sayfa. 2. de
ilerde bir yaratıcı sanatçının
meydana gelmesini sağlar. İşte
memnuniyetle izlediğim Üçün-
cü Tiyatrodaki bale çalışmalarında
gereken semereyi vere-
bilecek iki unsur bilhassa dik-
katimi çekti. İntizam ve ciddiyet.
Bunun yanı sıra ritma ve
çalışmalarda mühim bir dayana-
nak olan piyanistin rolü de
çok mühim. Bedia Dölener es-
ki konser piyanistlerimizden.
Bir süre Devlet Konservatuvarın-
da öğretmenlik, operada korre-
petitörlük görevinde bulun-
muş, iki yıldır bale piyanisti o-
larak görevli. Genç sanatçılara
la çalışmanın doyumsuz zevki
olduğunu belirtten Dölener, zen-
gin ve parlak improvisation'ları
ile sanatçıların çalışma aranda
onlara gereken hareket canlı-
lığını verebilmekte.

Bale öğretmeni Dudley Tom-
linson iki yıldır beri bu gö-
revde. Genç yaşına rağmen bil-
gi ve tecrübe sahibi. Disiplin-
le toleransı, ciddiyetle samimi-
yeti tatlı bir atmosfer içinde ku-
rabilmiş. İki yıl gibi, bir ya-
hancı için kısa sayılabilecek
bir zamanda öğrendiği Türkçe-
yi oldukça iyi ve düzgün konu-
şabiliyor.

Diğer salonda «Kuğu Gölü»
nden sonra sahneye konulacak
olan Leo Delibes'in «Sylvia» ba-
lesi çalışmaları vardı. Sylvia'yı
münavebe ile çalışan Binay Ber-
kan ve Jale Akyüz ile Oytun
Turfanda'yı zevkle izledim. Ko-
reografi bale öğretmenleri Ric-
hard Glasston. Koreografi, bale
de hareketlerin, dansların
pianolararak müzik ritmine uy-
gulanması. Buna oyun yazarı-
nın karşıdığı denilebilirse de,
tam olarak bu anlamı gelmi-
yor. Zira bir oyun yazarının
bir sahne sanatçısı olması ge-

rekmediği halde, bir koreogra-
finin mutlak surette bir dansçı
olması gerekiyor. Genç sanat-
çılar izlerken bir diğer noktada
daha dikkatimi çekti. Hepsi
çok genç, hepsi çok ince, hep-
si çok zarif, hepisi çok güzel.
Ve hepsi büyük çalışma kya-
felerinde oldukları halde insa-
na hambaşka bir zevik veriyor.
Bence, bale, insana özellikle,
en ziyade temaşa zevki veren
bir güzel sanat kolü.

Türk balesine temeli atıldığı
1947 yılından bu yana Dame Ni-
nette de Valois'ın emeği çok
büyüktür. Yıllardan beri öğret-
menler, koreografiler gönder-
miş, öğrencilere burslar temin
etmiş, bir çok eserleri bizzat
sahneye koymas ve istidatları
na büyük güveni olduğu Türk
gençerine yol göstermiş ve yar-
dımı olmuştur. Genç sanatçı-
larımız, Dame Ninette de Val-
ois'ın aracılarıyla henüz öğren-
cilik çağında Margot Fonteyn,
Madyon Lane, Nadia Nerina,
David Blair, Alexis Rassinie gi-
bi ünlü sanatçılarla dans et-
mek fırsatını bulmuşlardır. Bu
yıl da, «Kuğu Gölü» balesinde
Frens Siefried'i temsil etmek
üzere gelen Londra Kralliyet
Bale topluluğundan (Eski adıyla
Sadler's Wells), başarı yolun-
da henüz ilk adım aramı almış,
çok genç bir sanatçı tanıdık.
Nicholas Benton. Fiziki yapısı
bakımından, mensubu bulundu-
ğu sanatın incelik ve zarafeti-
ne sahip olan Benton'un boyu
1 metre 95 santim. Bilhassa
dans edişinde bu vasıfları da
ha ziyade göre çarpmakta.

Benton'un sanat hayatı çok
kısa bir maziye dayanıyor.
Genç konuk sanatçı 20 Haziran
1943 yılında Londra'da dünyaya
gelmiş. 9 yaşında hususi dans
derslerine başlamış. 14 yaşın-
dan sonra öğrenimine bir ha-
le okulunda devam etmiş. Bu
arada şan dersleri de alan Ben-
ton, üç yıllık bir öğrenim dev-
resinden sonra sanat hayatına
ilk olarak Covent Garden ope-
ra balesinde başlamış. Daha
sonraları Bale Festival toplulu-
ğuna katılarak Avrupa'nın he-
men bütün büyük şehirlerini
ve Güney Amerika'yı içine alan
turnelerde dans etmiş. 1963 ya-
sının Eylül ayından itibaren
Dame Ninette de Valois'ın ku-
rucusu bulunduğu Kralliyet Ba-
lesinde görevli. İlk önemli ro-
lünü «Kuğu Gölü» balesindeki ef-
sanevi Frens.

Konuk sanatçılara daima se-
verek kapılarını açmış olan
mümtaz sanatsever hakımız
Mr. Benton'u tekrar aralarında
görmekten memnun olacak-
lar sanırım.

Yazını burada bitirirken,
Türk balesinin kurucusu Da-
me Ninette de Valois'ya, 20 yıl-
dan beri hiç bir karşılık bek-
leneksizin gösterdiği atâka, de-
ğerli emek ve yardımları için
Türk sanatsever seyircisi adına
teşekkür etmeği bir borç bili-
yorum.